

foto Ernst Dirksen

SPREEKBEURTINFORMATIE OVER STEENMARTERS

De steenmarter

De steenmarter is een zoogdier uit de marterfamilie. Hij dankt zijn naam aan zijn voorkeur voor steenachtige schuilplaatsen, zoals rotsige hellingen, gebouwen en steengroeven. De steenmarter leeft in een groot gedeelte van Europa.

Steenmarters kunnen zich makkelijk aanpassen aan verschillende omstandigheden. Ze kunnen goed klimmen en sprongen maken van zo'n anderhalve meter. De steenmarter beweegt zich op een aparte manier voort alsof hij galoppeert of huppelt: de marterpassen. Hij kan 's nachts wel 10 tot 15 kilometer afleggen. Steenmarters zijn erg flexibel en kunnen zelfs door gaatjes van 5 cm. kruipen.

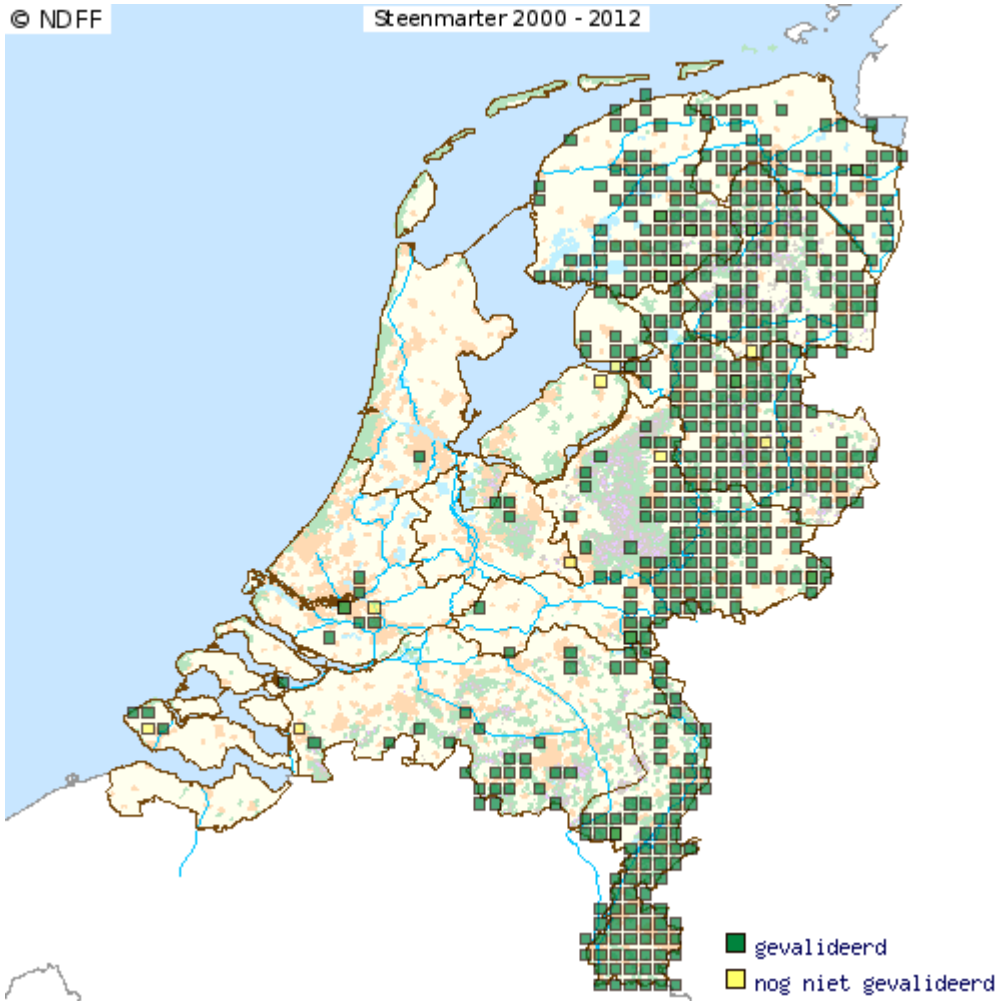
Hij is echter een matige zwemmer en probeert zwemmen dan ook te vermijden. De steenmarter wordt gemiddeld 10 jaar oud. Steenmarters in gevangenschap kunnen wel 18 jaar oud worden.

Waar vind je steenmarters in Nederland?

Steenmarters leven voornamelijk in bossen, steengroeven, op rotsige hellingen maar ook in parkachtige gebieden. Hij heeft vooral een voorkeur voor gebieden met kleinschalige landbouw, met oude schuren en veel heggen.

De steenmarter leeft eigenlijk steeds meer in de buurt van de mens, dus steeds vaker rond bebouwing: hij is een 'cultuurvolger'. Waarom de steenmarter steeds vaker in steden lijkt voor te komen is nog niet bekend.

In Nederland kwam je vroeger de steenmarter bijna overal tegen. In de tweede helft van de vorige eeuw leefde de steenmarter alleen nog maar in de Achterhoek en in Zuid - Limburg. Nu komt de steenmarter ook voor in het oosten van Nederland, maar wel verspreid over het noordoosten en zuidoosten: dus in Overijssel, Gelderland en Groningen, in Limburg en Brabant. Hij komt nog niet veel voor in het gebied van de Grote Rivieren, Utrecht, Noord- en Zuid-Holland.

Hoe ziet een steenmarter eruit?

De steenmarter heeft het formaat van een kat of een kleine vos, maar dan wel met veel kortere poten. Hij heeft een bruine vacht met een (grijs)witte ondervacht: het wolhaar. De ondervacht loopt vaak door tot op de poten. Jonge steenmarters zijn eerst grijs-wit en lijken daarna wat meer blauw.

De oren zijn klein en kort behaard, de ogen zijn donker. Hij heeft een kleine snuit met roze neus en donkere snorharen. Hij heeft scherpe nagels. De ronde (pluim)staart is behaard en wollig en kan wel zo'n 25 centimeter lang worden.

De volwassen steenmarter is ongeveer 45 cm. lang. De mannetjes kunnen ruim 2 kilo wegen, de vrouwtjes zijn wat lichter, maar toch nog ruim anderhalve kilo.

De boom- en steenmarter lijken veel op elkaar. De oren van de boommarter zijn echter groter en staan meer naar het midden van zijn kop. De neus van een volwassen boommarter is zwart/bruin, die van de steenmarter roze. De boommarter heeft meestal een gele bef, de steenmarter een witte bef. Een duidelijk verschil is de ondervacht die bij de boommarter grijs-bruin is en bij een steenmarter wit. Bij een steenmarter loopt de bef meestal door tot op de voorpoten.

Foto Maaïke Plomp

Hoe leven de steenmarters samen?

De steenmarter leeft voornamelijk alleen en in een eigen territorium. In de stad zijn deze leefgebieden kleiner, omdat daar meer voedsel te vinden is. De grenzen van een territorium worden afgebakend met urine en met geurstof. Indringers worden met vechten en geschreeuw verjaagd. Dit is vooral van augustus tot en met oktober, wanneer jonge steenmarters hun eigen territorium moeten veroveren. Marters jagen soms samen in kleine groepjes.

Waar slapen steenmarters?

De steenmarter leeft vaak in de buurt van mensen. Hij is 's nachts actief en slaapt dus overdag. Ze maken eigenlijk geen echte slaapplek maar zoeken wel een rustig gelegen plek. Een beetje bladeren of stro en klaar.

Steenmarters hebben soms wel tientallen schuilplaatsen. Ze slapen in boomholtes, tussen houtstapels, in hooibergen, op zolders, in spouwmuren, onder dakbedekking, in schuurtjes, in nestkasten of in grotten. En een enkele keer graaft hij een hol in de grond.

Foto Ernst Dirksen

Wanneer komen de kleine steenmarters?

Steenmarters paren in de zomer en dat wordt de ranstijd genoemd; steenmarters ruiken namelijk nogal sterk in deze periode. De vrouwtjes zijn ongeveer 10 dagen loops en worden soms door meerdere mannetjes gedekt. Hun jongen worden na 9 maanden (inclusief een lange kiemrust: een periode waarin de embryo niet groeit) in het daarop volgende voorjaar geboren. De steenmarter krijgt meestal drie à vier jongen, maar 8 jongen kan ook. De jongen worden bijna kaal geboren. Ze zijn bij de geboorte blind. Hun oogjes openen zich pas na een maand. Ze drinken twee maanden melk bij hun moeder. Ze raken hun moeder niet kwijt doordat zij een lucht achterlaat die komt uit geurklieren in de voetzolen.

Na drie maanden kunnen ze jagen en voor zichzelf zorgen. Dan verlaten ze het nest en zoeken een eigen territorium.

Wat voor geluid maken steenmarters?

De steenmarter maakt meestal geen geluid. Jonge steenmarters daarentegen piepen en kunnen bij het spelen veel herrie maken.

Als ze tevreden zijn kunnen steenmarters spinnen als een kat. Bij angst maakt hij schreeuwende, grommende of fluitende geluiden. In de paartijd is de steenmarter nogal luidruchtig. De mannetjes vechten luid krijsend en blazend om de vrouwtjes.

Hun meest opvallende geluid is wel het stommelen in of rondom het nest. Als steenmarters hun nest op zolder hebben, denken mensen al gauw dat ze met een inbreker te maken hebben.

Wat eet de steenmarter?

De steenmarter eet vooral dierlijk voedsel zoals (spits)muizen, ratten, egels, konijnen, vogels (bijvoorbeeld kippen), eekhoorns, vleermuizen, kikkers, hagedissen, rupsen en regenwormen. Steenmarters zijn gek op eieren van welke vogel dan ook.

Vooraf tussen juli en december eet de steenmarter echter ook vruchten zoals bosvruchten appels, peren en kersen. Steenmarters in steden eten brood en zelfs afval. Ze verslepen hun voedsel vaak naar een rustig plekje, bijvoorbeeld bovenop een dak. Soms leggen ze kleine voedselvoorraden aan.

Wanneer zie je de steenmarter?

Steenmarters zijn actieve nachtdieren, ze kunnen wel 10-15 km afleggen. Je zal hem echter niet snel zien. Hij blijft graag in de beschutting. Hij verplaatst zich het liefst vlak langs bosjes of gebouwen of via de dakgoot. Soms merk je zijn aanwezigheid pas op door het gefladder van vogels in een kooi, die door hem belaagd worden.

Bij koud weer en als het stormt blijft hij liever in zijn schuilplaats en dan zie je hem dus helemaal niet.

Hoe herken je de sporen van de steenmarter?

Sporen van de steenmarter kom je al snel tegen. Op zolders en in schuren vind je uitwerpselen en resten van hun prooi, zoals leeggegeten eieren of veren. Misschien zie je ook waar ze geslapen hebben.

Hun uitwerpselen zijn tussen de 4 en 10 centimeter lang en lopen in een punt uit; soms in de vorm van een vraagteken. De kleur hangt af van het gegeten voedsel en ziet er meestal zwart of grijs-wit uit. Vaak zijn pitten en zadjes van vruchten te zien. De steenmarter poept vaak op dezelfde plaats; dit wordt wel een latrine genoemd.

Steenmarters hebben in tegenstelling tot boommarters geen behaarde voetzolen. Toch zijn de pootafdrukken van de steenmarter niet te onderscheiden van de pootafdrukken van de boommarter.

foto Maaïke Plomp

Soms zie je krassen van nagels op wanden van bijvoorbeeld mergelgroeves. In steden kom je soms aangevreten kabels of kapot gevreten isolatie te vinden.

Is een steenmarter schadelijk?

Door wegeaanleg en woningbouw wordt het gebied van de steenmarter steeds kleiner. Ze komen daardoor in de buurt van mensen te leven. Je merkt daarom meer van steenmarters. De dieren moeten namelijk ergens leven.

Steeds vaker komt de steenmarter dan ook negatief in het nieuws. Een steenmarter kan namelijk overlast veroorzaken. Er is wel eens een school gesloten, doordat urine uit het

plafond lekte en de steenmarter een vlooienplaag veroorzaakte. En er zijn meer verhalen over vlooienplagen.

Ze knagen aan bedradingen in auto's of aan isolatiemateriaal/dakbedekking. Daarnaast veroorzaken ze lawaai, graven ze op begraafplaatsen, laten ze stinkende uitwerpselen achter in huis en er worden dode vogels in de tuin gevonden.

Steenmarters kunnen kleine huisdieren eten, zoals kippen. Dit tot ergernis van de eigenaren, alhoewel de marters zelden alle dieren in een kippenren doden.

Hun invloed op het aantal weidevogels vinden sommigen zorgwekkend.

Steenmarters knagen trouwens niet alle kabels door, maar alleen die kabels die een zachte omhulling hebben. Remleidingen zijn nog nooit doorgebeten.

De overlast van steenmarters valt meestal erg mee. Eigenlijk zijn ze best wel nuttig; ze eten bijvoorbeeld muizen en ratten en ze zorgen ervoor dat andere marters wegblijven. Ze hebben namelijk grote leefgebieden. Er zijn dus nooit veel steenmarters in de buurt. Daarnaast hebben ze meerdere dagrustplaatsen; ze blijven niet lang op een zelfde plek.

Wat te doen bij overlast?

De steenmarter is nog steeds beschermd in Nederland; het aantal is namelijk niet al te groot. Tot de Tweede Wereldoorlog werd er vanwege zijn pels jacht op hem gemaakt.

Het is tegenwoordig verboden ze te doden of te verjagen. Ook hun verblijfplaatsen zijn beschermd. Vangen of doden is overigens niet zinnig. Al snel wordt het gebied bezet door een andere steenmarter of de verjaagde steenmarter komt gewoon weer terug. Het verjagen met geluid of stank heeft geen zin, want de steenmarters kunnen hier aan wennen.

De schade is natuurlijk wel vervelend. De beste oplossing tegen overlast is ervoor te zorgen dat ze geen toegang hebben, bijvoorbeeld tot motorkap of kippenren. Sommige mensen laten dan ook een schrikdraadsysteem plaatsen, beschermen de kabels van de motor met een harde kunststof spiraal of voorkomen met kippengaas dat de steenmarters in de auto kruipen.

Ook worden gaten gedicht, takken van bomen gezaagd of wordt een kraag op schuttingen en bomen aangebracht, zodat de dieren er niet in kunnen klimmen.

Zorgen voor schuilplaatsen (bijvoorbeeld een houtstapel met hooi) op een andere plek kan helpen.

Schade is mogelijk op een verzekering te verhalen. Landbouwers en tuinders kunnen kosten vergoed krijgen. De gemeente is overigens verplicht advies te geven over maatregelen tegen overlast.

Steenmarters helpen

In gebieden waar het goed gaat met de steenmarter gaat het vaak ook goed met een heleboel planten en andere dieren.

De steenmarter heeft in Nederland alleen de vos als natuurlijke vijand. Daarnaast vangen katten en honden soms jonge steenmarters. Steenmarters zijn vaak verkeersslachtoffer en ze worden misschien wel gedood als ze overlast veroorzaken.

foto Maaïke Plomp

In Noord-Brabant is door Zoogdierverseniging in samenwerking met Brabants Landschap een vrijwilligersnetwerk opgebouwd die hulp bieden als steenmarters overlast in een

gebouw veroorzaken. Ze geven uitleg over de leefwijze van deze dieren en indien nodig tips om de overlast te verminderen.

Zodra mensen weten dat steenmarters meestal maar een korte tijd per jaar in de buurt zijn, kunnen ze die aanwezigheid beter accepteren. Informatie over hun leefwijze maakt eigenlijk dat men de steenmarters een stuk interessanter gaat vinden.

Voordat maatregelen bij overlast genomen worden moet eerst duidelijk zijn of het daadwerkelijk om de steenmarter gaat.

Er is bij slopen geen nader onderzoek naar een steenmarter nodig als wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:

- Het slopen van de gebouwen moet buiten het voortplantingsseizoen (van maart tot juni) gebeuren.
- Voordat de gebouwen worden gesloopt, moeten deze van binnen worden opgeruimd.
- De sloop moet vanaf één kant van de gebouwen gebeuren.

Op deze manier wordt verstoring van de steenmarter zo klein mogelijk.

Filmpjes/informatie

<http://www.zoogdierveniging.nl/steenmarter>

<http://www.youtube.com/watch?v=zzMgbVZKHRY&feature=related>

Gebbruiksvoorwaarden

Gebruik van plaatjes en teksten in dit document zijn bedoeld voor werkstukken of spreekbeurten op school of voor intern gebruik bij hobbyclubs. De (gedeeltelijke) inhoud van dit pdf bestand mag hiervoor gebruikt worden zolang het niet verder verspreid of openbaar wordt gemaakt.

Vernoem altijd de bron bij plaatjes en teksten zoals deze in dit bestand zijn vermeld. Indien dit niet duidelijk is vernoem dan als bron: www.zoogdierveniging.nl

De zoogdierveniging verleent geen enkele rechten over inhoud van links naar externe websites in dit document.

De teksten, tekeningen, bewegende beelden, foto, animatie, geluidsopnamen of elk ander audio- en/of visueel object uit dit pdf bestand mogen niet worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt door middel van druk, microfilm, fotokopie, plaatsing op websites of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs/makers. Neem voor vragen rondom copyright contact op met de webmaster van de Zoogdierveniging: website@zoogdierveniging.nl